

УДК 378 (410)

ЧИЧУК Антоніна Петрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
дошкільної освіти

Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького

e-mail: Toniabida@ukr.net

СТРУКТУРА ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

З'ясовано, що освітні заклади, які здійснюють підготовку вчителів у Великій Британії – це загальні й педагогічні коледжі; педагогічні відділення університетів; не університетський сектор.

Виявлено основні завдання вищих педагогічних навчальних закладів: задоволення потреб особистості в інтелектуальному, моральному та культурному розвитку; задоволення потреб

економіки та суспільства у кваліфікованих фахівцях; організація та проведення наукових досліджень.

Розглянуто конкурентоспроможність, підходи ринку й причетність приватного сектору не лише як засіб зниження витрат, а й як засіб управління й підвищення якості освітньої діяльності.

Ключові слова: *структура освіти; Велика Британія; освітні заклади; підготовка вчителів у Великій Британії; вищі педагогічні навчальні заклади.*

Постановка проблеми. Великобританія по праву має репутацію країни якісної класичної освіти, історія якої нараховує не одну сотню років. Вищі навчальні заклади Великобританії поділяються на три види.

Є коледжі (Colleges of Higher Education), що, як і університети, надають ступень бакалавра і видають дипломи про вищу освіту. Але на відміну від університетів вони є вузько профільними навчальними закладами в таких областях, як живопис і дизайн, музика, театральне мистецтво, освіта.

Є політехнічні інститути (Polytechnics), у яких зазвичай здобувають інженерні спеціальності (поступово вони підтягують рівень програм і викладання до університетських, у результаті чого границі між ними почали стиратися. Деякі інститути вже одержали статус університетів).

Є університетські коледжі, що, як правило, є складовою частиною університетів. Нарешті, є класичні університети, що, як і колись, залишаються центрами академічної освіти і наукової праці [1].

Виклад основного матеріалу. Зараз у Великобританії нараховується в цілому 102 університети, здебільшого вони державні. Тривалість навчання залежить від обраної спеціальності і ступеня, що студент має намір одержати по завершеності освіти. Тривалість навчання для одержання першого університетського ступеня бакалавра – від 3 до 4 років. Для одержання ступеня магістра необхідно прослухати курс лекцій, скласти екзамени й захистити магістерську дисертацію – самостійне наукове дослідження студента. Магістерські програми тривалістю 1–2 роки характеризуються вузькою галуззю спеціалізації. З 2001 року в університетах і університетських коледжах створено нові дворічні курси навчання для одержання ступеня нижче бакалаврського, програми яких розробляються разом із роботодавцями й забезпечують майбутніх фахівців із гуманітарних наук, педагогіки, техніки, музики, природничих наук фундаментальними академічними знаннями й глибокими професійними навичками [2].

У Великій Британії існує Педагогічне реєстраційне агентство (Graduate Teacher Training Registry) – спеціальна державна установа, що відповідає за набір студентів на педагогічні відділення університетів. Щоб поступити на педагогічне відділення університету, абітурієнт має послати запит до названої агенції і одержати відомості про наявність вільних місць, адже конкурс при вступі на ці відділення британських університетів не проводиться, за виключенням елітних давніх університетів – Оксфорда та Кембриджа, які проводять спеціальні вступні іспити [3, с. 88].

Бакалаврські програми (Undergraduate courses) розраховані в середньому на 3–4 роки навчання (в Англії й Уельсі – 3 роки, у Шотландії – 4 роки) після чого випускники одержують ступінь бакалавра – або звичайну, або з відмінністю (BA/BSc with Honors).

Bachelor Degree (бакалавр) – це перша ступінь вищої освіти. Перші два роки студенти вивчають широке коло базових предметів, а потім ще два роки присвячують спеціальним дисциплінам за обраним ними профілем. Британським університетам властива гнучкість навчальних планів. Студенти мають можливість вивчати найрізноманітніші дисципліни, навіть якщо вони викладаються на різних факультетах. Навчальний процес будується на таких формах навчання, як лекції, семінари, тьюториали (індивідуальні заняття студента з викладачем) і самостійна робота. Занять у порівнянні з українською дійсністю – небагато, однак удавана воля зовсім не означає, що учитися легко або взагалі не обов'язково. Справа в тім, що англійці звикли самі контролювати свої заняття. Отриманий ступінь визнається у всьому світі, що дає високі шанси на успішну професійну кар'єру в будь-якій країні [1, с. 10].

Існує кілька типів ступенів бакалавра. Чотири основних ступені: BA – це бакалавр гуманітарних наук, BSc – бакалавр природничих наук, EEng – бакалавр технічних наук, LLB – бакалавр права, BM – бакалавр медицини. Назви ступенів у різних університетах часом різні, існують і виключення з правил. У деяких шотландських університетах власник першого ступеня в гуманітарних науках – магістр (MA), а не бакалавр (BA). У деяких університетах, включаючи Оксфорд і Кембридж, BA привласнюється по гуманітарним і природничим наукам, однак кваліфікації бакалавра природничих наук (BSc) у Кембриджі немає, а в Оксфорді це учений вищий ступінь. Є ступені, для одержання яких необхідний ще і досвід практичної роботи (Sandwich courses) і термін навчання відповідно зростає. Так, для одержання ступеня в області медицини, стоматології та архітектури потрібно навчатися до 7 років [1, с. 9–10].

Ступінь бакалавра є необхідною умовою для продовження навчання на наступному післяступеневому (Postgraduate Courses) рівні освіти по програмі магістра і доктора.

Навчання на одержання ступеня магістра (Master Degree) займає рік, після його одержання за три роки можна пройти навчання на ступінь доктора наук (Ph), тобто є дві великі групи програм, що ведуть до одержання ступеня магістра. Це програми, орієнтовані на дослідницьку діяльність, і навчальні програми, орієнтовані на підвищення професійного рівня по одній зі спеціалізацій. Навчання магістерські програми організовують у такий спосіб. Після 8–9 місяців лекцій і семінарів здаються іспити, а потім студенти протягом 3–4 місяців роблять дипломний проект. За результатами іспитів і захисту дипломної роботи привласнюється ступінь магістра.

Післядипломне навчання (Postgraduate education) – це академічний курс на базі вищої освіти. Післядипломні програми (Postgraduate Degree) у Великобританії – це програми на здобуття ступеня магістра і доктора філософії. Британська післядипломна освіта практикується в двох формах: теоретичний курс і науково-дослідний.

Ступінь магістра-дослідника часто називають магістром філософії – Master of Philosophy (M. Phil). Щоб одержати цей ступінь, потрібно протягом 1–2 років вести під керівництвом старшого професорсько-викладацького складу самостійну науково-дослідну роботу. За результатами цього дослідження привласнюється ступінь магістра. Як правило, студенти не закінчують освіту на цьому ступені, а продовжують свою дослідницьку роботу з метою одержання ступеня доктора (доктор філософії Ph Degree). Більшість програм, що ведуть до одержання ступеня доктора, – це чисто дослідницькі проекти. Ніяких лекцій або навчальних семінарів зазвичай не проводиться. Зазвичай на завершення дослідницької програми іде 2–3 роки. До кінця цього періоду студент повинен опублікувати отримані результати в офіційних звітах, у наукових або спеціалізованих журналах і по опублікованим матеріалам написати дисертацію. Ступінь доктора привласнюється після успішного захисту дисертації [1, с. 10–11].

Розглянемо особливості системи освіти Шотландії. Звичайна тривалість навчання у ВНЗ на ступінь бакалавра – 4 роки. Останній рік дає студентам можливість одержати ступінь бакалавра з відмінністю (Bachelor with Honours). Перші два роки вони вивчають широке коло базових предметів, а потім ще два роки присвячують спеціальним дисциплінам за обраним ними профілем. Базовий курс вищої освіти в шотландському університеті (undergraduate) триває 4 роки. Шотландським університетам властива гнучкість навчальних планів. Студенти мають можливість вивчати найрізноманітніші дисципліни, навіть якщо вони викладаються на різних факультетах. Випускникам можуть привласнювати подвійні ступені (joint degree), наприклад, в області бухгалтерського обліку й економіки. Деякі навчальні заклади Шотландії пропонують так звані «сандвіч – курси», що дають студентам можливість одержати досвід практичної роботи вже під час навчання [1, с. 62].

Навчальний рік у вищих навчальних закладах Шотландії продовжується з жовтня по середину липня. У деяких вищих навчальних закладах кількість іноземних студентів сягає 45% від загальної кількості учнів. Таким чином, навчання в Шотландії це ще і придбання досвіду міжнародного спілкування.

Процедура вступу в шотландські вищі навчальні заклади нічим не відрізняється від вступу в англійські навчальні заклади і здійснюється через загальнонаціональну службу UCAS. Процедуру вступу й оформлення документів потрібно починати якомога раніше: за 1–2 роки до дати вступу. Запас часу дозволить правильно вибрати університет, реально оцінити свої можливості, підготуватися й у термін здати усі вступні іспити і вимоги [1, с. 63].

Шотландія справедливо вважається кращим місцем у Європі, де можна одержати якісну освіту в області нафтогазової промисловості. Крім того, Шотландія славиться в Європі високою якістю викладання прикладних наук, зокрема, інженерної справи. Майбутнім хімікам варто звернути увагу на Единбурзький університет, що займає шосте місце у Великобританії за якістю викладання дисциплін цього напрямку. Університет Глазго займає друге місце за рівнем дослідницької роботи в галузі комп'ютерних технологій.

Система вступу у вищі навчальні заклади Шотландії як на базовий курс (undergraduate), так і для бажаючих вузько спеціалізуватися на якійсь окремій області знань (postgraduate), є такою ж гнучкою, як і вся система вищої освіти. Структура вищої освіти Шотландії дозволяє студентам одержувати таку систему оцінок, що зараховується їм при переході з одного навчального закладу в інший. Якщо студент хоче змінити факультет або вищий навчальний заклад, то ці оцінки зараховуються відповідно до змінних умов. Найбільш популярними спеціальностями є: право, медицина, комп'ютерне навчання, мистецтво і дизайн, театр, підготовка викладачів.

Післядипломна освіта (postgraduate) доступна всім власникам дипломів про закінчення визнаних навчальних закладів усього світу. У шотландських університетах існує інтенсивна річна програма для одержання ступеня Магістра і трирічна поглиблена програма для одержання ступеня Доктора.

Більшість шотландських університетів і коледжів зосереджені в чотирьох найважливіших містах Шотландії: Глазго, Единбурзі, Абердині і Данді. Шотландія на відміну від Англії, поки мало освоєна нашими студентами. А тим часом, тут є на що подивитися і є чому повчитися.

Шотландія користується великою популярністю у іноземних учнів. Вартість життя в Шотландії нижче, ніж у деяких інших частинах Об'єднаного Королівства. Вартість проживання залежить від міста (так, життя в Единбурзі або Глазго обійдеться дорожче) і від типу житла, що ви для себе виберете. За оцінками Британської ради, вартість проживання в будь-якому шотландському місті складає 500 фунтів на місяць.

Набір основних продуктів на тиждень обійдеться в 15 фунтів. Обід у ресторані коштує приблизно 3 фунти, квиток у кіно – 2,8 фунти, пиво, банка 0,5 літра – 65 пенсів – 1 фунт, столове вино – 750 мл – 3–5 фунтів. У цілому на кишенькові витрати рекомендується виділяти 60–70 фунтів у тиждень.

Щоденна газета – 20–50 пенсів, аеробіка, зал тренажерів – 50 пенсів – 3 фунти в годину. Одноденний проїзний квиток на автобус в Единбург і Глазго коштує 2 фунти. Поїздка в Лондон на автобусі – 2–50 фунтів, на потязі – 3–150 фунтів [1, с. 62–64].

Висновки. На основі аналізу літературних наукових джерел можна стверджувати, що:

- освітні заклади, які здійснюють підготовку вчителів у Великій Британії – це загальні й педагогічні коледжі; педагогічні відділення університетів; не університетський сектор;

- основні завдання вищих педагогічних навчальних закладів: задоволення потреб особистості в інтелектуальному, моральному та культурному розвитку; задоволення потреб економіки та суспільства у кваліфікованих фахівцях; організація та проведення наукових досліджень;

- у Великій Британії існують педагогічні відділення двох типів – у складі першого типу функціонують кафедри, які організують навчальну й наукову діяльність; у складі другого типу функціонують відділи: педагогічної освіти, перепідготовки вчителів, відділ магістратури й докторантури. Останнім часом відділення педагогіки мають структуру, що наближається до другого типу;

– навчання у ВНЗ для одержання ступеня бакалавра триває в Англії та Уельсі 3 роки, в Шотландії 4 роки, навчання на одержання ступеня магістра триває один рік, за три роки можна пройти навчання на ступінь доктора наук.

Отже, конкурентоспроможність, підходи ринку й причетність приватного сектору розглядалися не лише як засіб зниження витрат, а й як засіб управління й підвищення якості освітньої діяльності.

Список використаної літератури

1. Можливості кредитно-модульної системи по забезпеченню міжнародної академічної мобільності українських студентів: Довідник / Укл.: В. Гришак, О. Іщенко, Л. Нестеренко, С. Ніколаснко, Л. Зінюк, Г. Корнієнко, В. Костирко, О. Харченко, С. Чернецький. – Запоріжжя: Видавництво Запорізького національного університету, 2012. – 108 с.
2. Future of Higher Education. (2016). UK Parliament. Retrieved 29 September 2016, from <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/business-innovation-and-skills/inquiries/parliament-2010/the-future-of-higher-education/>
3. Зискин К. Е. Профессионально-педагогическая подготовка учителей средней школы на педагогических отделениях университетов Великобритании во второй половине XX в.: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Москва, 2002. – 157 с.

Reference

1. Possibilities credit-modular system to ensure international academic mobility Ukrainian students: Directory. (2012). Compiled by V. Grischak, A. Ishchenko, L. Nesterenko, S. Nikolasnko, L. Zinyuk, G. Kornienko V. Kostyrko, O. Kharchenko S. Chernetskiy. Zaporozhye: Publisher Zaporizhzhya National University. (in Ukr.)
2. *Future of Higher Education*. (2016). UK Parliament. Retrieved 29 September 2016, from <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/business-innovation-and-skills/inquiries/parliament-2010/the-future-of-higher-education/>
3. Ziskin, K. E. (2002). *Professional-pedagogical preparation of secondary school teachers on pedagogical branches of universities in the UK in the second half of the twentieth century*. (Ph.D Dissertation). Moscow. (in Rus.)

CHYCHUK Antonina,

Ph.D., Associate Professor of Early Childhood Education Department

Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

e-mail: Toniabida@ukr.net

THE STRUCTURE OF EDUCATION IN GREAT BRITAIN

Abstract. *It is found that educational institutions that are training teachers in Great Britain is the general and teacher training colleges, teaching departments of universities; non-university sector.*

The basic task of higher educational establishments, to meet the needs of the individual in intellectual, moral and cultural development; meet the needs of the economy and society for qualified specialists; organizing and conducting scientific research.

In Great Britain there are two types education department – in the first type of functioning of the department, organizing educational and scientific activities; a part of the second type of operating departments: Education, training teachers, Department of magistracy and doctorate. Recently, the Education department have a structure that is close to the second type. Studying at the university to obtain a bachelor's degree continues in England and Wales 3 years, 4 years in Scotland, training to obtain a master's degree lasts one year, three years can be trained on a doctorate.

Consider competitiveness, market approaches and the involvement of the private sector not only as a means of reducing costs, but also as a means to control and improve the quality of educational activities.

Key words: *structure of education, Great Britain, educational institutions, training of teachers in Great Britain, higher educational institutions.*

*Одержано редакцією 26.09.2016
Прийнято до публікації 30.09.2016*